

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Луценка Григорія Васильовича на дисертацію Савоша Валентина Олексійовича «Розвиток готовності вчителів фізики до організації самостійної пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання», поданої до спеціалізованої вченої ради Д 74.053.01 в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Актуальність теми, обраної Савошем Валентином Олексійовичем для дослідження, не викликає сумніву.

Глобальні зміни які відбуваються в сучасній українській школі у зв'язку з прийняттям Закону України «Про освіту», зокрема, перехід до нової української школи, вимагають від вчителів докорінно змінити свої підходи до організації освітнього процесу. Заклади післядипломної педагогічної освіти повинні приймати активну роль у цьому процесі.

Але як справедливо зауважує автор роботи, «...проблема розвитку готовності вчителів фізики до організації самостійної пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання не набула цілісного й ґрунтовного розкриття та практичної реалізації в закладах післядипломної педагогічної освіти» (с. 1 автор.; с. 4 дис.).

Аналіз теоретичних та практичних аспектів розвитку готовності вчителів фізики до організації самостійної пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання, проведений автором, сприяв виокремленню суперечностей між: зростанням вимог суспільства до професійної діяльності вчителів фізики та реальним станом їхньої професійної готовності; необхідністю організації самостійної пізнавальної діяльності учнів засобами моделювання та переважною неготовністю вчителів до цілеспрямованого застосування різних видів моделювання з цією метою; потребою підвищення ефективності самостійної пізнавальної діяльності учнів та недостатньою розробленістю науково-методичного та

кадрового забезпечення цього процесу (ст. 2 автореф., ст. 5 дис.).

На подолання цих об'єктивно існуючих суперечностей спрямоване дисертаційне дослідження Савоша Валентина Олексійовича.

Дисертація виконана відповідно до програми науково-дослідницької роботи «Дидактичні функції методів фізичної науки» кафедри загальної фізики та методики викладання фізики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (державний номер реєстрації 0114U003913). Тему дисертації затверджено рішенням ученої ради Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 2 від 25.09.2014 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 25.11.2014 р.).

Науковий апарат дослідження сформульовано в основному коректно. Ґрунтовно описані методологічні й теоретичні основи дослідження; широко використані різноманітні теоретичні й емпіричні методи. Відповідно до об'єкту, предмету, мети і гіпотези дослідження сформульовано його завдання, вирішення яких досить послідовно й логічно розкрито в змісті дисертації. Кандидатська дисертація Савоша Валентина Олексійовича має 2 розділи. Наявність структурних підрозділів дисертації відповідає логіці дослідження.

Різноманітністю відрізняється джерельна база. Автор аналізує законодавчу базу, монографії, постанови, методичні документи, дисертації, публікації періодичних видань сучасного етапу розвитку науки. Саме такий склад використаних джерел, а також їх досить велика кількість (299, з яких 2 іншомовних) дозволили Валентину Олексійовичу всебічно розглянути проблему дослідження, зробити обґрунтовані висновки. Детальний аналіз попереднього наукового доробку є безперечною перевагою поданого наукового дослідження.

Виконане дослідження відрізняється досить широкою апробацією його результатів на конференціях різного рівня, проблемних і науково-

методичних семінарах, семінарах на кафедрах й у відділах різнотипних навчальних закладів.

Науковий і практичний інтерес викликає виокремлення зв'язку між організацією самостійної пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання і застосуванням класичного циклу управління у освітній діяльності.

За результатами аналізу наукових праць дослідників, автором, «уточнено зміст понять «самостійна пізнавальна діяльність учнів», «навчальне моделювання» та «готовність учителів фізики до організації самостійної пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання»» (с. 7 автореф.). Дисертант визначає самостійну пізнавальну діяльність старшокласників як процес оволодіння знаннями про об'єкти пізнання та способи дій з ними на основі самоуправління власними діями (с. 33 дис.).

Автором обґрунтовано структурно-функціональну модель, що охоплює такі блоки: теоретичний (мета, підходи, принципи), організаційний (етапи впровадження моделі, педагогічні умови), методичний (форми організації процесу навчання; методи, засоби моделювання; зміст; супровідні методичні матеріали); блок субмоделей (субмодель організації навчання вчителів фізики в закладах післядипломної педагогічної освіти, субмодель організації самостійної пізнавальної діяльності учнів у старшій школі) та результативний блок (компоненти та рівні готовності, результат як перехід на вищий рівень готовності); визначено компоненти готовності (полімотиваційний, цілепокладальний, змістовий, виконавський та рефлексивний).

Дисертантом розроблено та впровадженно навчально-методичне забезпечення процесу організації вчителями фізики самостійної пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання у навчально-виховний процес інституту післядипломної педагогічної освіти (методика діагностування рівнів готовності вчителів фізики до організації самостійної

пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання; спецкурс «Теорія і практика розвитку готовності вчителів фізики до організації самостійної пізнавальної діяльності учнів засобами моделювання»; матриці організації самостійної пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання на засадах циклу управління) (розділ 2.2 дис.).

Експертна оцінка та результати впровадження матеріалів дослідження в діяльність Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», комунального закладу Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти», Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського підтвердили результативність запропонованих дисертантом експериментальних матеріалів.

Слід відзначити високий науковий рівень проведеної здобувачем експериментальної роботи. Грамотний добір інструментарію, застосування в дослідженні емпіричних, математичних методів, соціально-психологічних методик свідчить про надійність отриманих результатів та вірогідність висновків.

Дисертаційна робота оформлена згідно з вимогами до кандидатських дисертацій. Основні положення дисертаційного дослідження Савоша Валентина Олексійовича знайшли досить повне відбиття в 14 публікаціях автора (одна – у співавторстві), серед яких 8 відображають основні наукові результати, з них 1 – у зарубіжному періодичному фаховому виданні, 4 – апробаційного характеру, 2 – додатково відображають наукові результати дисертації. Автореферат дисертації цілком відбиває її зміст.

Дисертація відрізняється науковою новизною, має безперечну теоретичну і практичну значимість. Зміст роботи свідчить про те, що всі

поставлені завдання дисертант в ході дослідження виконав. Результати проведеної роботи допомогли визначити перспективні напрями подальшого розвитку цієї наукової проблеми.

Позитивно оцінюючи дисертацію, відзначимо дискусійні питання та окремі зауваження, а саме:

1. У результативному блоці структурно-функціональної моделі представлено рефлексивний компонент готовності вчителів фізики до організації самостійної пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання. Вважаємо, що теоретичний блок моделі варто було б посилити включенням педагогічного принципу, яким регулюється рефлексивна складова процесу.

2. До складу моделювальних дій віднесено операцію з виявлення головних і несуттєвих для сформульованої пізнавальної проблеми властивостей (ознак, характеристик, тощо) об'єкта пізнання. Найменування операції є невдалим, оскільки містить лексеми, які не утворюють семантичну пару. На наш погляд, доцільно було б сформулювати назву операції, скориставшись семантичною парою «головні–другорядні», «суттєві–несуттєві».

3. Впровадження моделі розвитку готовності вчителів фізики до організації самостійної пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання охарактеризовано як поетапний процес. Варто було б зазначити в моделі тривалість кожного з етапів.

4. У підрозділі 2.1 та в структурно-функціональній моделі значну увагу приділено обґрунтуванню й дотриманню педагогічних умов. На наше переконання, визначення педагогічних умов мало б увійти до складу одного із завдань дослідження.

5. Дисертацію загалом написано грамотно, проте присутні незначні технічні помилки (на с. 15 «об'єкту», має бути «об'єкта»; на с. 74 «феномену», має бути «феномена»). Та в цілому рекомендував би притримуватися поділу роботи на три розділи (з виділенням в третій розділ опису процесу проведення і аналізу результатів педагогічного експерименту).

Втім зроблені зауваження і побажання не знижують загальної цінності наукової праці.

На основі аналізу дисертації, відзначаємо високий рівень актуальності здійсненого дослідження, обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих і представлених в дисертації, достовірність і новизну, впроваджених в освітню практику ряду НЗ та робимо висновок, що дослідження Савоша Валентина Олексійовича «Розвиток готовності вчителів фізики до організації самостійної пізнавальної діяльності старшокласників засобами моделювання» є самостійною науковою роботою, яка за своїм змістом, новизною і практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам пп. 9, 11, 13, 14, «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.2013 №567, та рівневі кандидатських дисертацій, а її автор Савош Валентин Олексійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент, доктор
педагогічних наук, професор,
завідувач кафедрою педагогіки
та менеджменту освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Г. В. Луценко

К. 10 2017 р.
С. В. Аячєтєвє, прєв. прєв. кєл в.к.
Відділу кадрів